

BÜNTETT, ha rosszul büntet

A büntetés örök iskolai téma.

A Tanárnő áprilisi számában legalább öt helyen esik szó a büntetések módjáról, a tanárok lehetséges jogi és pszichológiai eszközeiről.

Írta: BENCE SZABOLCS

Herr Nikolett pszichopedagógus évekig tanított egy ferencvárosi általános iskola alsó tagozatos osztályaiban, és három éven keresztül iskolaigazgató-helyettes volt.

– A büntetésnek két formája van: a testi fenytés és a gyerek szeparációs – elkülönítési, kiközösítési – félelmének a kihasználása. A szülő mindkettőhöz folyamodhat, a pedagógus csak az utóbbit választhatja. A „tanító néni nem szeret” című módszer talán a leggyakoribb büntetési eszköz a kisebbeknél, amikor a tanító látványosan nem foglalkozik a gyerekekkel, vagy megszidja. Ez néha célravezető, de emellett rendkívül veszélyes is lehet, mert a gyermeknek könnyen büntudatot okozhat, és szorongó, sérült kiskölyök válhat belőle.

A fegyelmezettebb közösségtől való egyéb elkülönítések sem mindig helyeselhethetők. A rendbontó nebulót például nem küldhetem ki az osztályból, mivel én vagyok érte a felelős, ha elcsatangol vagy felmászik a véctartályra...

A sarokba állított vagy a számpadba kiültetett tanuló pedig – aki érezve, hogy középpontba kerül, ezért még inkább bo-

hóckodik –, egyáltalán nem használ az oktatásnak.

A következő rendreutasítási lehetőség, hogy a pedagógus intót ad. Ez aztán az igazi butaság! Az elsős gyerek hazaviszi a beírást, és az anyuka megszidja, mert evett a rajzórán. A gyerek azonban még képtelen kapcsolatot teremteni a rossz cselekedet és a fél napra rákövetkező szidás között, tehát legközelebb is enni fog az órán.

A másik hibás eszköz a fekete pontozás vagy a rossz jegy kiosztása. A gyermek beszelget, a tanító felállítja, felelteti, egyest ad. Azt hiszi, ettől majd meg fogja tanulni másnapra az anyagot? Máskülönben az a tapasztalat, hogy pont ezeket a gyerekeket nem érdekli különösebben, hogy rossz jegyet visznek haza. A tanár elküldheti még a Nevelési Tanácsadóba a pszichológushoz is. Na és? Egész más környezet fogadja ott a gyermeket, aki másképp viselkedik egy kétszemélyes kapcsolatban, mint az iskolai közösségben, ahol ráadásul még közönsége is van.

– *Ezek szerint a tanárnak egyetlen hatá-
sos eszköz sincs a birtokában? Mit csinál*

például Ön, ha a diák beszélgetésével az óra menetét állandóan zavarja?

– Ilyen helyzetben én megszakítom az oktatást, az osztálynak külön munkát adok, és „négy szemközt” próbálok beszélni a rendező fejével, hogy jobb belátásra bírjam.

– A tanároknak általában sem ideje, sem energiája nincsen az efféle külön akciókhoz...

– Kell, hogy legyen. Ezért pedagógus a pedagógus. Tény, hogy a nevelőmunka az oktatómunka kárára megy, de tapasztalatból tudom, hogy ha megmondom a diáknak, hogy zavar a viselkedése, hogy az órára én rengeteget készültem és nyíltan megkérem, hogy ne tegye tönkre a munkám, sokkal többet érek el, mintha megbüntetem. A diákok – még a nagyobbak is – meglepően toleránsak és fegyelmezettek tudnak lenni, ha az ember a közhelyszerű tanár-diák távolságot átlépve a segítségüket a saját problémájának a megoldásához kéri!

– Mégis előfordulhatnak esetek, amikor már nincs mód a „békés” megbeszélésre. Ilyenkor milyen büntetést tart a legelfogadhatóbbnak, leghatásosabbnak?

– Nem értem, miért kell mindig büntetni! Súlyos tévedés, hogy ha a gyerek rossz, akkor meg kell büntetni, mert akkor jó lesz. Nem azt kell vele éreztetni, hogy mi a rossz, hanem azt, hogy mi a jó! A jó cselekedetet kell szisztematikusan megdicsérem, így rögzül a diákban, hogy jól kell viselkedni. Olyan gyerek pedig nincs, aki semmi jót nem csinál. Például a verekedős Ferikét kérem meg, hogy hozza el a szertárból a térképeket, amiért aztán én megjutalmazom, ő büszke lesz magára és igyekezni fog, hogy legközelebb is az ő segítségét kérjem... Ha pedig egy fiú csúnyán beszél, nem ütök a szájára, hanem társa szép beszédét fogom kiemelni, a pad alatt olvasó diákok pedig nem az osztály előtt szégyenitem meg, hanem óra után hívom félre. Ilyen egyszerű ez. Csak sok- sok türelem és főleg a szeretet a titka ennek a fajta büntetési módszernek.

– Ezek szerint Ön a testi fenyítést is teljesen elutasítja.

– Természetesen nem tartom fegyelmezési eszköznek, ugyanakkor adódhatnak olyan pedagógiai helyzetek, amikor az a bizonyos makarenkói pofon lehet az egyetlen hatásos eszköz a rendteremtéshez. Általános, hogy az anyuka már eleve úgy küldi az iskolában a csemetéjét, hogy „téged ott nem verhetnek meg!”. A gyerek pedig nemcsak tudja ezt, hanem sajnos gyakran ki is használja: megnézi, meddig mehet el... Nagy port kavart fel az iskolánkban az az eset, amikor egy technikaórán egy diák a fűrógéppel kergette a társait és a tanár már annyira nem bírta uralni a helyzetet, hogy puff, lekent neki egyet. A diák erre rögtön fenyegetőzni kezdett, hogy kirúgatta a tanárt. Másnap be is jött a felháborodott apuka, akit végül – szerencsére – meg tudtunk győzni, hogy ne tegyen feljelentést. Valószínűleg megnyerte volna a pert.

– A tanári pofon nem mindig ennyire indokolt, mint az előbbi esetben

– A tanár is ember, ő is beviszi az iskolába az otthoni-mindennapi gondjait. Gyakran fáradt, mert éjszaka dolgozatokat javított, esetleg neki sincs sok kedve az aznapi tananyaghoz. Tudja, hogy sem anyagiilag, sem erkölcsileg nincs megbecsülve, érzi, hogy nem jól van ez így... Az egyetlen, akin bosszút állhat: a tanuló.

– Tapasztalt-e valamilyen minőségi változást az elmúlt években?

– Óriási előrelépésnek tartom azoknak a gomba módra szaporodó iskoláknak a létrehozását, amelyekre az oktatásközpontú, teljesítményorientált rendszerrel szemben a nevelésközpontúság jellemző. Ahol a gyerekek megtanulnak stresszhelyzetekben viselkedni, toleránsnak lenni, kreatívan gondolkodni és tanulni is. A pedagógusképzésben sokkal több személyiségfejlesztő tréningre, pszichológiai oktatásra és külföldi példákat bemutató szakemberekre lenne szükség, hogy a jövő iskoláiban a nevelés valóban nevelés legyen, ne pedig büntetés.